

Pengurusan Harta Dalam Islam: Perspektif Hibah Di Malaysia

Alias Bin Azhar, Mohammad Azam Hussain, Muhammad Hafiz Badarulzaman, dan Fauziah Mohd Noor

ABSTRAK

Jaminan kejayaan hidup di dunia dan akhirat akan tercapai sekiranya setiap insan mengurus dan mengatur kehidupannya berteraskan hukum dan syariat Islam. Harta dan kuasa merupakan amanah Allah yang perlu diuruskan dengan bijak dan berlandaskan SyariatNya. Secara ringkasnya, pengurusan harta secara Islam bermatlamat memperolehi hasanah di dunia dan akhirat. Syariat Islam yang syumul turut menggariskan panduan lengkap berkaitan pengurusan harta selepas kematian melalui undang-undang Pusaka Islam yang lengkap dan sistematik berkaitan pengagihan harta melalui instrumen wasiat, Hibah dan wakaf. Sehubungan dengan itu, kertas kerja ini akan memfokuskan kepada instrumen Hibah dalam undang-undang pusaka Islam meliputi isu hukum dan realiti aplikasinya di Malaysia. Hibah merupakan elemen pengagihan harta terkandung dalam konsep pengurusan harta secara Islam. Hibah perlu difahami secara mendalam aspek konsep dan aplikasinya dari segi hukum dan cara pelaksanaan. Selepas kematian pihak yang menghibahkan harta mereka, sering timbul pertikaian dalam kalangan pihak-pihak terbabit sehingga menyukarkan penyelesaian harta pusaka. Oleh itu, sekiranya instrumen ini diuruskan dengan teratur dan menepati kehendak syarak, maka nasib golongan yang ada hak dan berhak pasti terbelah.

Kata kunci: Hibah, pusaka islam, wasiat.

1.0 PENDAHULUAN

Perancangan harta pusaka ialah sebarang usaha dan rancangan persediaan yang perlu dan wajar dilakukan bagi membahagikan dan mengagihkan harta-harta yang dimiliki oleh pemilik harta kepada para waris ataupun bakal penerima harta yang lain apabila pemilik harta meninggal dunia. Perancangan pembahagian ini dibuat semasa pemilik harta masih hidup (Mohd Fitri, 2007).

Faraid dari segi bahasa ialah ketetapan (Al-Baqarah: 237). Kata *jama'* bagi *faridhoh* bermaksud sesuatu yang diwajibkan atau sesuatu yang ditetapkan. Hal ini demikian kerana di dalam faraid terdapat pembahagian yang telah ditetapkan oleh syara'. Menurut istilah syara', bahagian yang ditetapkan oleh syara' kepada pewaris.

Ilmu Faraid Satu cabang ilmu Fiqh yang disyariatkan kepada umat manusia bagi tujuan menyelesaikan masalah berkaitan dengan harta pusaka atau apa juga harta peninggalan si mati yang bernilai. Ilmu faraid menjelaskan secara terperinci golongan yang dianggap waris kepada si mati yang berhak menerima harta pusaka dengan kadar bahagian tertentu dan adil. Turut ditetapkan satu kaedah mengira atau membahagikan harta si mati kepada waris-waris yang berhak dengan tepat. Terdapat ayat-ayat yang dikenali sebagai ayat Mawarith, iaitu dalam surah Al-Nisa' ayat 11-12 dan ayat 176 (Ahmad Zohdi, 2009). Ilmu Faraid juga disebut ilmu Mawarith, kata jama' bagi *mirath* (warisan) yang juga disebut *turath* atau *irth*. Penggunaan bahasa Melayu ialah harta pusaka bermakna harta yang diwarisi daripada si mati (Mustafa al-Khin et al., 2005)

Wasiat merupakan sebahagian daripada kaedah pembahagian harta di dalam Islam. Wasiat bermaksud satu perbuatan kebajikan dengan suatu hak yang terlaksana selepas kematian (Ahmad Hidayat, 2002). Secara ringkasnya, wasiat ialah pindah milik harta atau manfaat untuk beramal jariah kepada bukan ahli waris dan hanya setakat 1/3 daripada nilai harta dan kuatkuasa pindah milik tersebut ialah selepas kematian pemiliknya, bukan ahli waris sama ada individu atau pertubuhan seperti anak angkat, cucu atau rumah anak yatim dan badan-badan kebajikan.

Konsep pengurusan harta secara Islam meliputi lima elemen utama;

- i. Penghasilan harta dengan usaha dan tenaga (Al-Jumu'ah: 10, al-Qasas: 77)
- ii. Pengumpulan harta melalui cara penyimpanan dan pelaburan (Yusuf: 47-48)
- iii. Perlindungan harta demi keselesaan masa depan (al-Hasyr: 18)
- iv. Pengagihan harta melalui instrumen wasiat (Al-Baqarah: 180), Hibah (Al-Baqarah: 177), wakaf (Ali Imran: 920) dan lain-lain.
- v. Penyucian harta melalui zakat dan amal jariah (Al-Baqarah: 195).

Sehubungan dengan itu, artikel ini akan memfokuskan kepada instrumen Hibah dalam undang-undang pusaka Islam meliputi isu hukum dan realiti aplikasinya di Malaysia. Hibah merupakan instrumen penting dalam pengurusan harta menurut undang-undang Islam. Hibah merupakan elemen keempat (iv), iaitu pengagihan

harta daripada lima elemen yang terkandung dalam konsep pengurusan harta secara Islam. Hibah perlu difahami secara mendalam aspek kedudukannya dari segi hukum dan cara pelaksanaan. Selepas kematian pihak yang menghibahkan harta mereka, sering akan timbul pertikaian dalam kalangan pihak-pihak terbabit sehingga menyukarkan penyelesaian harta pusaka. Oleh itu, sekiranya instrumen ini diuruskan dengan teratur dan menepati kehendak syarak, maka nasib golongan yang ada hak dan berhak pasti terbela.

2.0 HIBAH DALAM ASPEK PENGURUSAN HARTA PUSAKA

Hibah ialah satu pemberian daripada pemberi kepada penerima yang dibuat atas dasar kasih sayang (Ibn Rush, 1996). Secara prinsipnya, pemilik harta boleh memberikan hartanya sebagai Hibah kepada sesiapa sahaja yang dikehendaknya. Hibah boleh diberikan kepada ahli waris atau bukan ahli waris. Kuat kuasa pindah milik adalah serta merta semasa pemberian atau semasa hidup.

Perbincangan tentang harta pusaka turut melibatkan instrumen Hibah. Secara asasnya bermaksud pemberian, sedekah atau hadiah melibatkan akad yang mengandungi pemberian hak milik oleh pemilik harta kepada seseorang secara sukarela semasa hayatnya atas dasar kasih sayang tanpa mengharap balasan. Hukum Hibah adalah harus (Al-Baqarah: 177) dan ianya tidak boleh ditarik balik atau membatalkannya setelah berlaku *al-Qabd* (penerimaan). Pengecualian bagi kes menarik balik Hibah hanya terhad kepada pemberian Hibah seorang bapa kepada anaknya atau datuk kepada cucunya.

Kecenderungan masyarakat kini yang cuba untuk mencari kaedah alternatif agihan harta melalui instrumen Hibah telah menyebabkan timbul kekeliruan dalam pembahagian harta pusaka Islam. Masalah ini timbul disebabkan beberapa faktor antaranya, pertama; tiada satu undang-undang khusus berkaitan Hibah. Oleh itu, wujud terma-terma bersifat dokumentasi yang dinamakan 'perisytiharaan Hibah' dan 'amanah Hibah'. Kedua; ketidakfahaman masyarakat terhadap instrumen Hibah secara mendalam yang mengakibatkan berlaku pemberian Hibah tanpa dipindah milik harta atau pertukaran nama di dalam hak milik. Selepas kematian pemberi Hibah, para waris akan mula mempertikaikan Hibah tersebut.

Ketiga; prosedur pengesahan Hibah yang agak kompleks dan melibatkan dwi sistem perundangan dan pentadbiran antara syariah dan sivil. Faktor lain adalah aplikasi Hibah yang bersifat *ijtihadi* dalam kalangan fuqaha mazhab. Sebagai contoh, segolongan masyarakat membuat Hibah bersyarat seperti 'Umra' dan 'Ruqba', sedangkan di dalam mazhab Syafie dan pendapat jumbuh fuqaha

berpendapat Hibah tersebut adalah sah tetapi syaratnya tidak terpakai. Walau bagaimanapun, masyarakat mungkin berpegang kepada pendapat Imam Malik dan mazhab Maliki bahawa '*Umra*' dan syaratnya adalah harus, manakala Mazhab al-Zuhri dan Imam Malik turut berpendapat bahawa '*Ruqba*' adalah sah sebagai wasiat tetapi bukan dianggap Hibah.

Sehubungan itu, artikel ini akan membincangkan konsep dan prinsip Hibah secara terperinci di samping contoh-contoh kes berkaitan. Secara literalnya, Hibah boleh disimpulkan dengan ciri-ciri spesifik seperti berikut:

- i) Suatu akad pemberian milik harta kepada sesuatu pihak.
- ii) Harta yang boleh dihibahkan ialah ain harta (secara konkrit), bukannya hutang atau sekadar manfaat.
- iii) Akad Hibah dibuat tanpa sebarang barang (*'iwad*).
- iv) Akad Hibah berkuat kuasa semasa hidup penghibah.
- v) Dibuat secara sukarela tanpa paksaan atau pengaruh.
- vi) Akad dibuat bukan bertujuan mendapat pahala atau memuliakan seseorang, dalam erti kata berbeza sifatnya dengan sedekah dan hadiah.

Hukum Hibah adalah sunat dan digalakkan dalam Islam terutama Hibah diberikan kepada kaum keluarga terdekat. Dalil Hibah terkandung di dalam al-Quran Surah Al-Nisa' ayat 4 melalui lafaz "Berikanlah mas kahwin kepada wanita-wanita (para isteri) dengan pemberian yang wajar...", Surah Al-Baqarah ayat 177 dengan lafaz "...berikanlah harta yang disayangi itu kepada kaum kerabat...".

Jenis harta yang boleh dihibahkan ialah semua jenis harta yang menjadi milik sah penghibah seperti hartanah (rumah, tanah, kondominium, apartment dsb), saham syarikat (sdn bhd atau berhad), saham unit amanah, polisi insurans atau Takaful dan lain-lain harta bernilai yang boleh dimiliki dan dipindah milik. Tujuan dan kesan hibah ialah semata-mata ingin memenuhi kehendak penghibah berkenaan kepada siapa yang dia ingin berikan hartanya. Sebagai contohnya, seorang ibu yang ingin memberikan rumahnya kepada anak angkatnya setelah kematiannya nanti. Beliau boleh mengisytiharkannya melalui dokumen hibah, secara automatik rumah yang dihibahkan akan terkeluar daripada senarai harta pusaka dan tidak akan difaraidkan kepada ahli waris. Sesiapa saja boleh melakukan hibah ke atas hartanya kepada sesiapa saja yang dikehendaknya.

Amalan Hibah adalah berkesan terutamanya kepada orang Islam yang berhasrat untuk memberikan harta tertentu mengikut fomulanya sendiri. Namun, setiap kontrak dalam muamalah Islam mempunyai rukun-rukun dan syarat-syaratnya yang perlu dipenuhi, termasuk juga instrumen Hibah dalam aspek pengurusan

harta pusaka. Akad Hibah menjadi sah setelah rukun-rukun dan syarat-syaratnya menepati syara'.

Rukun-rukun Hibah ialah pemberi Hibah (*al-wahib*), penerima Hibah (*al-maubub labu*), benda yang dihibahkan (*al-maubub*) dan penawaran serta penerimaan atau ijab dan qabul (*sighab*). Setiap rukun perlu tertakluk kepada syarat-syarat tertentu bagi mengesahkan keseluruhan akad Hibah.

Syarat sah bagi penghibah ialah merupakan pemilik yang sah ke atas harta (*al-maubub*) dan tidak wujud halangan ke atas pemilikan dan pengurusannya. *Al-wahib* juga sempurna akal, baligh dan rushd (bijak menguruskan harta). Hibah dilakukan dengan rela hati tanpa paksaan atau pengaruh, jika berlaku atau didapati wujud paksaan maka Hibah akan terbatal.

Syarat sah penerima pula, sesiapa saja sama ada muslim atau non-muslim asalkan maksudnya tidak melanggar syara' dan penerima adalah mukallaf serta berkeupayaan memiliki dan menguruskan harta Hibah. Sekiranya penerima tidak/belum mukallaf seperti belum baligh atau kurang upaya, Hibah boleh diberikan kepada wali/pemegang amanahnya. Penerima juga disyaratkan wujud semasa proses Hibah dijalankan.

Barangan atau harta yang dihibahkan perlu memenuhi syarat-syarat berikut;

- 1) Barangan atau harta halal.
- 2) Mempunyai nilai di sisi syara'.
- 3) Milikan penuh penghibah.
- 4) Boleh diserahkan.
- 5) Benar-benar wujud semasa akad.
- 6) Harta wujud secara berasingan dan boleh dipisahkan daripada harta-harta yang tidak termasuk dalam Hibah. Barangan bercagar boleh dihibahkan dengan syarat mendapat keizinan daripada penggadai atau peminjam.

Sighab Hibah merupakan lafaz atau perbuatan yang membawa makna pemberian dan penerimaan Hibah. Ianya tertakluk kepada syarat-syarat berikut;

- 1) Ada persambungan dan persamaan di antara ijab dan qabul.
- 2) Tiada bersyarat yang tertentu.
- 3) Tidak disyaratkan dengan tempoh masa tertentu. Dalam kes Hibah '*Umra*' dan '*Ruqba*' adalah sah hukumnya, namun syarat tempoh masanya terbatal.

Berkenaan *sighab* juga terdapat konsep penerimaan yang diistilahkan dengan *al-Qabd*. Secara jelasnya *al-Qabd* bererti mendapat sesuatu, menguasai dan boleh melakukan *tasarruf* (pengurusan) terhadap barangan atau harta. Di sini wujud perbezaan pendapat mengenai syarat penerimaan sebagai kesahan Hibah. Perbezaan pandangan tersebut dapat diringkaskan seperti berikut; pertama; Mazhab Hanbali dan Maliki tidak mensyaratkan penerimaan memadai dengan akad, maksudnya apabila berlaku kematian tanpa sempat proses penyerahan, maka Hibah adalah sah. Kedua; Abu Hanifah dan Syafie menetapkan bahawa penerimaan adalah syarat sah Hibah, jadi jika kematian berlaku sebelum penyerahan, maka Hibah terbatal. Berdasarkan mazhab Syafie, *al-Qabd* merupakan syarat Luzum (wajib), akad Hibah tidak sempurna dan tidak boleh dikuat kuasakan dengan ijab dan qabul semata-mata kecuali selepas berlaku *al-Qabd*.

Al-Qabd direalisasikan mengikut jenis harta sama ada harta tak alih atau alih. Bagi harta tak alih, *al-Qabd* boleh berlaku dengan cara mengosongkan harta itu, menguasainya dan melakukan *tasarruf* seperti menyerahkan kunci rumah. Bagi harta alih pula, melalui kaedah memindahkan atau mengasingkan harta tersebut daripada harta-harta yang tidak termasuk dalam Hibah.

3.0 ISU-ISU HUKUM BERKAITAN HIBAH

3.1 Isu pertama

Apabila sempurna rukun dan syarat Hibah serta berlaku penyerahan dan penerimaan (*al-Qabd*), maka harta telah sah menjadi milik penerima Hibah. Persoalan lain yang penting berkenaan Hibah ialah aspek penarikan balik atau pembatalannya. Secara umumnya, keharusan pembatalan Hibah dilakukan dalam tiga keadaan, i) Hibah bapa kepada anak/datuk kepada cucu, ii) wujud keadaan reda-meredai antara penghibah dan penerima atau iii) melalui keputusan hakim. Namun begitu, sekiranya harta telah berpindah milik daripada penerima Hibah kepada pihak ketiga melalui jualan, wakaf atau Hibah, maka Hibah tidak boleh ditarik balik dengan apa keadaan sekalipun.

3.2 Isu kedua

Persoalan lain berkaitan kadar atau had Hibah yang dibenarkan. Secara prinsipnya tiada had atau kadar tertentu dalam akad Hibah. Harta adalah milik penuh pemberi Hibah, maka tidak ada halangan kepada pemilik untuk menghibahkan sebahagian atau semua hartanya. Namun, pertimbangan lain turut diambil kira seperti keadilan sekiranya Hibah diberikan dalam kalangan

anak-anak pemilik harta. Sunat menyamakan pemberian antara anak-anak untuk menjamin keadilan dan makruh sekiranya melebihkan antara satu sama lain. Hukum juga boleh menjadi harus sekiranya melebihkan ke atas sebahagian anak-anak sekiranya bapa tidak mempunyai niat menimbulkan fitnah atau bahaya dalam kalangan anak-anak. Bahkan, pemberian secara *tafdil* (melebihkan) satu pihak ke atas yang lain, hanya dibenarkan sekiranya tidak mendatangkan kemudharatan.

3.3 Isu ketiga

Isu hukum Hibah ketika saat sakit yang boleh menyebabkan kematian (*marad al-maut*) juga mempunyai polemik pandangan yang pelbagai. Sebelum itu, syarat-syarat *marad al-maut* perlu dikenal pasti terlebih dahulu. Syarat-syarat tersebut ialah;

- 1) Penyakit yang benar-benar boleh menyebabkan kematian.
- 2) Penyakit yang menimbulkan kecemasan kematian dalam fikiran pesakit.
- 3) Terdapat gejala-gejala yang menunjukkan bahawa penyakit adalah kronik dan kritikal.

Selain syarat-syarat di atas, terdapat ciri-ciri khusus *marad al-maut* seperti berikut;

- 1) Tempohnya sepanjang setahun, sekiranya berlalu tempoh setahun maka tidak termasuk kategori tersebut.
- 2) Penyakit yang kebiasaannya menyebabkan kematian seperti kanser, AIDS dan H1N2.
- 3) Penyakit yang menjadikan pesakitnya sudah tidak mempedulikan duniawi lagi.

3.4 Isu keempat

Hibah ketika *marad al-maut* ialah pemberian dibuat dalam keadaan sakit tenat yang boleh membawa kematian. Kesan pemberian ketika itu mempunyai implementasi yang berbeza bergantung kepada keadaan pemberi selepas melakukan pemberian, sama ada menjadi Hibah atau wasiat. Jika pemberi meninggal dunia sejurus selepas lafaz pemberian, maka harta dikategorikan sebagai wasiat dan tertakluk kepada undang-undang wasiat. Dalam erti kata lain, tidak boleh melebihi 1/3 daripada harta si mati dan tidak melibatkan pemberian kepada ahli waris kecuali ada persetujuan daripada ahli waris. Walau bagaimanapun, sekiranya pemberi masih hidup selepas lafaz pemberian, maka ianya sah menjadi Hibah.

4.0 REALITI APLIKASI HIBAH DI MALAYSIA

Di Malaysia, tiada peruntukan khusus peruntukan mengenai Hibah yang diperundangan. Setakat ini, kita hanya mengaplikasi peruntukan berkenaan bidang kuasa Mahkamah Syariah yang termaktub di dalam Butiran 1, Senarai II, Jadual Kesembilan, Perlembagaan Persekutuan. Peruntukan tersebut menyebut terma ‘pemberian’. Peruntukan tersebut menunjukkan bahawa Hibah adalah sebahagian urusan yang diletakkan di bawah pentadbiran agama Islam di setiap negeri dan secara langsung melibatkan bidang kuasa Mahkamah Syariah.

Merujuk peruntukan yang terkandung di dalam Undang-undang Pentadbiran Agama Islam negeri-negeri pula, terdapat tiga terma berbeza yang digunakan merujuk kepada Hibah. Terma ‘alang’ semasa marad al-maut atau semasa hidup dan ‘penyelesaian yang dibuat tanpa balasan’ yang diguna pakai di negeri Selangor, Melaka, Pulau Pinang, Johor, Perak, Kedah, Terengganu, Sabah dan Sarawak. Sementara Negeri Sembilan menggunakan terma spesifik ‘Hibah’ dan Pahang serta Perlis menggunakan terma ‘pemberian’, manakala Kelantan dengan terma ‘alang hayat’.

Secara umumnya, peruntukan Hibah wujud dalam sistem perundangan di Malaysia. Hibah melibatkan dua aspek utama semasa hidup dan marad al-maut. Jika ditinjau kes-kes berkaitan Hibah di Mahkamah Syariah kebanyakan melibatkan pengesahan Hibah (Harian Metro, 7 Januari 2009; Berita Harian, 24 Oktober 2007), pertikaian takat atau kadar Hibah (kes Harun bin Muda dan lain-lain lwn Mandak binti Mamat dan lain-lain [1999] XIII (I), Jurnal Hukum 63) (Salmiah binti Che Mat lwn Zakaria bin Hashim [2001] XIV Jurnal Hukum 79) dan penarikan balik Hibah (Eshah binti Abdullah dan Lima Yang Lain lwn Che Aminah binti Abdul Razak dan Dua Yang Lain [2004] XVIII (I) Jurnal Hukum 47). Kes-kes tersebut membuktikan bahawa Hibah boleh dicabar di Mahkamah Syariah. Pertikaian berlaku daripada aspek sahnya mengikut hukum syara’ atau ada waris yang tidak bersetuju dengan kandungan Hibah selepas kematian pemberi Hibah.

Sehubungan itu, aplikasi Hibah menjadi lebih sistematik dan bersifat komersial masa kini. Wujud agensi yang terlibat secara aktif dalam soal pelaksanaan Hibah. Alternatif Hibah dilakukan bagi mengelakkan krisis dan pertikaian berkenaan selepas kematian pemberi Hibah. Hibah Trust merupakan salah satu kaedah Hibah yang bercirikan integrasi antara Hibah dan amanah. Harta yang dihibah akan dipegang oleh pemegang amanah dan akan diserahkan kepada penerima selepas kematian pemberi. Selain itu juga, ianya bersifat memelihara hak pemberi sekiranya penerima mengabaikan pemberi, maka satu akad berasingan dibuat bagi membolehkan pemberi menggunakan dan mengurus harta sehingga dia

meninggal dunia. Secara prinsipnya, ianya menyamai Hibah 'Umra' dan 'Ruqba' seperti yang telah dibincangkan sebelumnya.

Namun, Mesyuarat Jawatankuasa Perundangan Hukum Syara' Wilayah Persekutuan kali ke-56 pada 5 Oktober 2000 telah memutuskan bahawa perletakan syarat adalah dibenarkan setelah berlaku ijab dan qabul. Begitu Majlis Penasihat Syariah (MPS) Suruhanjaya Sekuriti turut memutuskan dalam mesyuarat ke-44 pada 15 Januari 2003 bahawa prinsip Hibah Ruqba boleh diaplikasikan sebagai asas Syariah. Hibah Ruqba diguna pakai dalam pelaksanaan borang akuan Hibah untuk transaksi yang melibatkan akuan bersama tabung unit amanah terutamanya bagi orang Islam.

5.0 HIBAH TAKAFUL DI MALAYSIA

Setiap insurans yang ada di Malaysia ini mempunyai kelebihan masing-masing. Ia diibaratkan seperti saling melengkapi antara satu sama lain. Antara kelebihan yang terdapat di dalam Pelan Takaful Ikhlas ialah terdapat satu borang yang dipanggil borang Hibah selain daripada Borang Penama. Kedapatan beberapa terma dan dokumen perlu berkaitan hibah komersial khususnya merujuk amalan di Takaful Ikhlas, antaranya ialah; (<http://www.takaful-ikhlas.com.my/>)

- a) Penama: Setiap nama yang diletakkan di dalam Borang Penama merupakan orang yang layak menuntut wang pampasan, tetapi bukanlah orang yang layak menerima wang pampasan. Wang pampasan masih lagi tertakluk di bawah hukum Faraid.
- b) Borang penama: Borang yang akan diuruskan oleh Amanah Raya untuk membuat proses tuntutan. Setiap nama yang tercatat di dalam borang penama tidak semestinya layak menerima wang pampasan kerana pembahagian wang pampasan akan mengikut hukum faraid.
- c) Borang Hibah: Setiap nama di dalam borang ini merupakan waris yang layak menerima wang pampasan tersebut. Borang Hibah juga mengecualikan wang pampasan daripada Hukum Faraid. Borang Hibah memudahkan proses tuntutan di mana wang pampasan akan dibayar 100% terus kepada waris-waris yang tercatat namanya di dalam borang hibah tersebut. Ini tidak mengira nama waris tersebut terlibat dalam Hukum Faraid atau pun tidak.

Selain itu, Borang Hibah ini memudahkan proses tuntutan dan hanya mengambil masa 14 hari dari hari tuntutan dibuat kerana tidak perlu melalui Amanah Raya yang mana kadangkala megambil masa berbulan-bulan ataupun bertahun-tahun

sebelum sesuatu pembayaran tuntutan itu dibuat. Oleh sebab itu, Takaful Ikhlas bahagian Death Claim adalah yang terbaik di Malaysia, paling cepat dalam tempoh 14 hari kerana adanya borang Hibah.

Berkaitan Hibah manfaat Takaful kepada penama yang dinamakan di dalam borang penerima manfaat, fuqaha berselisih pendapat. Mengikut prinsip asas, Hibah perlu dilakukan semasa hidup, tetapi manfaat Takaful akan hanya berkuatkuasa setelah peserta Takaful meninggal dunia. Status manfaat Takaful masih dipertikaikan sama ada ianya harta si mati atau tidak, serta ianya perlu dibahagi ikut faraid atau boleh dihibahkan. Majlis Penasihat Syariah Bank Negara telah membuat keputusan dalam mesyuarat ke-34 pada 21 April 2003 mengenai aplikasi Hibah bagi pembahagian manfaat Takaful seperti berikut;

- 1) Boleh dihibahkan kerana ianya hak peserta secara mutlak.
- 2) Status Hibah dalam pelan Takaful adalah kekal dan tidak berubah kepada wasiat. Jenis Hibah ialah Hibah bersyarat. Hibah dalam bentuk tawaran kepada penerima untuk masa yang tertentu. Dalam konteks ini, manfaat Takaful dikaitkan dengan kematian peserta dan tempoh matang sijil. Dalam erti kata lain, jika peserta masih hidup semasa tempoh matang sijil manfaat Takaful menjadi milik peserta, jika meninggal dunia sebelum tempoh matang sijil, maka Hibah akan berkuatkuasa.
- 3) Peserta mempunyai hak membatalkan Hibah dibuat sebelum tempoh matang sijil kerana Hibah hanya sempurna selepas *al-Qabd*.
- 4) Peserta mempunyai hak membatalkan Hibah yang dibuat kepada individu dan menyerahkan kepada orang lain yang ingin dihibahkannya atau membatalkan penyertaan dalam Takaful jika penerimanya mati sebelumnya tempoh matang sijil.
- 5) Borang penamaan Takaful perlu diselaraskan dan dinyatakan dengan jelas status penama sama ada benefisiari atau pemegang amanah.

Praktis Syarikat Takaful Ikhlas bagi produk-produk Takaful keluarga, pihak syarikat akan menyediakan borang cadangan Hibah sekiranya peserta bercadang menghibahkan manfaat Takaful setelah kematiannya. Pihak syarikat turut mengkhususkan nama cadangan penerima Hibah semestinya dalam kalangan ibu bapa/pasangan yang sah/anak/adik beradik. Tujuannya ialah untuk menjaga kebajikan keluarga terdekat. Takaful dengan kaedah integrasi konsep Hibah akan lebih bersifat kompetitif berbanding insurans konvensional yang ternyata tidak ada usaha aplikasi sedemikian.

Perlantikan wasi atau pemegang amanah dan Hibah adalah elemen penting dalam pembahagian harta dalam Takaful. Peserta mendapat sejumlah wang pampasan sekiranya ditimpa musibah. Jika peserta meninggal dunia, sejumlah

wang akan diberikan kepada waris beliau. Di sini pemberian secara Hibah atau wasi perlu dipertimbangkan. Sekiranya peserta lelaki membuat Hibah keseluruhan pampasan kepada isterinya, maka isteri akan mendapat semua harta tanpa perlu difaraidkan. Walau bagaimanapun, jika peserta melantik isteri sebagai wasi maka isteri perlu membahagikan pampasan kepada waris mengikut persetujuan waris atau secara faraid. Secara umumnya, dalam pengurusan harta instrumen Takaful peserta perlu membuat pemilihan bijak dalam menentukan mekanisme terbaik perancangan harta semasa hidup. Aspek penama, cadangan Hibah atau perlantikan wasi perlu difahami dengan jelas tentang fungsi dan peranan sebenar ketiga-tiga instrumen tersebut.

6.0 PENUTUP

Pengurusan harta pusaka Islam di Malaysia berperanan penting dalam memastikan kesinambungan hubungan kekeluargaan yang harmoni. Walaupun peruntukan undang-undang Negara tidak menyatakan secara khusus berkenaan beberapa instrumen yang terkandung dalam Pusaka Islam, namun pelaksanaannya amat efektif dan efisien. Kerjasama antara institusi pentadbiran, perundangan dan kewangan Negara memberi implikasi positif terhadap pembangunan dan pementapan pelaksanaannya.

Realiti pelaksanaan Hibah di Malaysia mendapat sambutan dan berkembang pesat. Ini dibuktikan dengan kewujudan syarikat-syarikat komersial yang menawarkan khidmat penulisan, penyediaan dan penyelesaian masalah Hibah dalam kuantiti yang hampir menyeluruh di setiap negeri. Setelah memahami konsep dan prinsip Hibah yang sebenar, maka kita seharusnya melaksanakan pengurusan Hibah secara yang hakiki. Namun, dalam aspek hukum yang bersifat *ijtihad* dan terdapat perkara *kehilafiah*, kita harus menangannya dengan sistematik dan konsisten. Aspek teknikal dan perundangan harus diperkemas dan diseragamkan agar kekeliruan dapat dielakkan. Aspek dokumentasi merupakan perkara terpenting dalam mengelakkan pertikaian instrumen selepas kematian penghibah. Mekanisme penyediaan borang sebagai salah satu elemen dokumentasi Hibah perlu diperbaiki dan dimantapkan daripada segi format, kandungan dan prosedur pengesahannya.

RUJUKAN

- Abdul Rahman, M. F. (2006). *Bagaimana Mengurus Harta Pusaka*. Kuala Lumpur: PTS Publishing.
- Ahmad Hidayat. (2002). *Bagaimana Membuat Wasiat*. Kuala Lumpur: APIUM.
- Ahmad Ma'sum Billah. (2003). *Manual of Principles and Practice of Takaful and Retakaful*. Kuala Lumpur: IIUM.
- Ahmad Zohdi Mohd Sheikh. (2009). *Asas Mengenal Pembahagian Harta Pusaka Mengikut Hukum Faraid*. Selangor: NZ Dar al-Ilmi.
- Akta Takaful 1984.
- Akta Undang-undang Keluarga Islam (Wilayah Persekutuan) 1984 dan Kaedah-kaedah 1987.
- Al-Marbawi, Muhammad Idris Abdul Rauf. (1995). *Kamus Idris al-Marbawi*. Singapura: Pustaka Nasional.
- Al-Quran al-Karim.
- Al-Zuhaily, Muhammad. (2001). *Al-Faraid Wa al-Mawarith Wa al-Wasoya*. Damsyiq: Dar al-Kalim al-Tayyib.
- Ariff Bin Sabirin. (2009). *Instrumen Perancangan harta Bagi Saudara Baru*. Artikel Bengkel Wasiat dan Harta Pusaka, Anjuran PERKIM & Wasiyyah Shoppe, 2 Mac. Kuala Lumpur: Hotel Grand Pacific.
- Bank Negara Malaysia. (2004). *20 Tahun Pengalaman Malaysia dalam Industri Takaful*. Kuala Lumpur: BNM.
- Buku Panduan Asas Takaful. (2007).
- Enakmen Wasiat Orang Islam Melaka 2005.
- Enakmen Wasiat Orang Islam Negeri Sembilan 2004.
- Enakmen Wasiat Orang Islam Selangor 1999.

- Hukum Dan Kepentingan Faraid. (2009). Pelan Pewarisan, Warisan Mukmin Sdn Bhd. www.warisanmukmin.com/pelan_pewarisan.htm
- Husen Shahata. (2003). *Manhaj Islam Berinteraksi Dengan Harta Benda*. Terj. Kedah: Pustaka Darussalam.
- Ibn Rush. (1989). *Bidayat al-Mujtahid Wa Nihayat al-Muqtasid*. Beirut: Dar al-Jil.
- Jurnal Hukum*. (2004). Jld. XXI (II). Putrajaya: JKSM.
- Jurnal Hukum*. (2004). Jld.XVII (I). Putrajaya: JKSM.
- Keputusan Majlis Penasihat Syariah Suruhanjaya Sekuriti*. (2006). Ed.ke-2. Kuala Lumpur: Suruhanjaya Sekuriti.
- Mohd Fadhil Yusof. (2004). *Pelan Takaful Wakaf*. Nilai: KUIM
- Mohd Ifram al-Bustani. (1986). *Munjid al-Tollab*. Beirut: Dar al-Masyriq
- Mohd Zamro Muda, & Mohd Ridzuan Awang. (2006). *Undang-undang Pusaka Islam: Pelaksanaan di Malaysia*. Bangi: UKM.
- Muhammad Abu Zahrah. (1978). *Sharhu Qanun al-Wasiyyah*. Kaherah: Dar al-Fikr al-‘Arabi.
- Muhammad Hasan al-Himsi. (1984). *Quran Karim: Tafsir Wabayan Ma’a Fabaris Kamilah Lil Mawadhi’ Wal Alfadz*. Beirut: Dar al-Rasyid.
- Mustofa al-Khin al-Bugho, & Ali al-Syarbaji. (2005). *Kitab Fikah Mazhab Syafie*, Terj. Jld 5. Kuala Lumpur: Pustaka Salam.
- Othman Yaakob. (2008). *Pembentukan Trust Hibab*. Kuala Lumpur: UM.
- Sobri Salamon. (1989). *Ekonomi Islam; Pengenalan dan Kemungkinan*. Selangor: Dar al-Rahmaniyyah
- _____. (1992). *Perniagaan Menurut Pandangan Islam*. Kuala Lumpur: BAHEIS
- Wahbah al-Zuhaily. (1989). *Al-Fiqh al-Islami Wa Adillatub*. Damsyiq: Dar al-Fikr.

Wan Abdul Halim Wan Harun. (2006). *Pengurusan dan Pembahagian Harta Pusaka*. Kuala Lumpur: DBP.

www.afyan.com

www.e-fatwa.gov.my/jakim/keputusan_view.asp?keyID=103

www.peguamsyarie.org

www.wasiyyahshoppe.com.my

Zainal Abidin Safarwan. (1995). *Kamus Besar Bahasa Melayu*. Kuala Lumpur: Utusan Publication